

EDITORJAL

AKTAR MATURITA' RELIĠJUŻA

Bosta kienu l-Maltin li nhasdu bl-ahbar tal-mewt tal-Papa Pawlu VI. Inhsadna ghax bhala kattoliċi nħarsu lejn il-Papa bhala l-missier spiritwali tagħna, u għalhekk bil-mewt tiegħu l-knisja garrbet it-telfa tal-mexxej tagħha fuq l-art imqiegħed minn Kristu nnifsu. Inhsadna ghax il-mewt tal-Papa giet għal għarrieda u bla mistennija, ghax għalkemm Pawlu VI f'saħħtu kien ilu jnaqqas però ma kontx tghid li wasal hekk fl-ahħar. Inhsadna wkoll ahna l-Maltin ghax din l-ahbar sabitna fl-eqqel ta' l-istaġun tal-festi fl-ibliet u l-irhula, li huma tant għal qalbna u li niċċelebraw b'tant hegga u entużjażmu.

Kien hawn, ikollna nammettu jekk irridu nkunu sinċieri, li dehret in-nuqqas ta' maturità tagħna bhala poplu nistrani. Uħud minna malajr hassew il-bżonn u ntebhu li huwa xieraq li jhassru l-festi esterni jew jipposponu l-festa tagħhom, biex huma wkoll jingħaqdu mal-knisja universali fil-luttu li kien qed isir għall-mewt tal-Papa. Izda oħrajn fehmuha xort'oħra, jew dehrilhom li kellhom jifhmuha xort'oħra. Dawn it-talin dehrilhom li kellhom jiċċelebraw il-festa tal-qaddis patrūn tagħhom xorta wahda, u bil-pompa u l-briju tas-soltu, minkejja wkoll il-kelma twajba ta' l-Arcisqof tagħna li talab li ma jsirux festi esterni f'pajjiżna għall-inqas sa jum il-funeral tal-Papa.

Kienet inkosistenza kbira fl-imġiba ta' dawn in-nies li, biex mingħalihom iqimu l-qaddis patrūn ta' pajjiżhom, bhal innew id-dmir ta' kull nistrani li jissieheb u jingħaqad mal-knisja b'turija ta' rispettt lejn il-Papa, u wkoll id-dmir li nobdu l-awtorità legittima tar-ragħaj spiritwali tad-djoċesi. U dan iġegħilna nistaqsu: Tghid ahna l-Maltin il-festi naghmluhom l-ewwel u qabel kolloxx biex tabilnaqq iqimu l-Alla fil-qaddisin tiegħu, jew għas-sodisfazzjon tagħna nfusna li naghmlu briju bil-marċi u n-nar? Żgur li l-qaddisin ma jehdux pjaċir b'qima ta' din ix-xorta li m'hijiex imsieħba ma' ubbidjenza vera lejn l-awtorità tal-knisja.

Hemm bżonn li nżommu ċar quddiem għajnejna l-iskop ewlieni li għalih niċċelebraw il-festi f'pajjiżna. Filwaqt li ma niċħdux il-funzjoni soċjali u l-ghan folkloristiku li għandhom il-festi, anzi ninkoraġġuhom u nkabbruhom, però min-naħa l-oħra ma nħallux dan l-aspett estern tal-festa jċajprilna jew itellifna l-iskop prinċipali tal-festa. Hemm bżonn li l-valuri tagħna nżommuhom ċari u ma nħalltux bejn dak li għandu jiġi l-ewwel u dak li għandu jiġi wara. Jehtieg li nimmatu-raw aktar fil-hajja reliġjuża tagħna, u ma nibqgħux inqisu r-reliġjon bħal meta konna tfa' l-ghar nilagħbu bil-knisja. Jalla nirriflett u shi' fuq dan il-punt u nħallu l-Ispirtu s-Santu jmxexxina Hu bid-dawl tiegħu biex naslu biex intiegħmu l-esperjenza ta' hajja reliġjuża verament matura.

25 SENA TA' HIDMA FOST IL-BALZANIN

Tul l-ewwel ġimgħa ta' Settembru, Dun Gwann Zammit Hammet iċċelebra għeluq il-hamsa u għoxrin sena tas-sacerdozju tiegħu (ara parti oħra tal-gazzetta). Dun Gwann m'għandux bżonn ta' introduzzjoni u lanqas ta' elogi, għaliex ahna l-Balzanin nafuh biżżejjed u nafu biżżejjed ukoll bil-hidma tiegħu fil-parroċċa li tiswa mitqilha deheb. Se nikkumentaw biss fuq xi tfixser hamsa u għoxrin sena ta' hidma f'parroċċa.

Hamsa u għoxrin sena huma żmien sabih, aktar u aktar meta dawn is-snin wiehed iġhaddihom jahdem għal haddiehor. Hamsa u għoxrin sena ta' hidma jfissru hamsa u għoxrin sena ta' kuntatt mal-poplu; ifissru li wiehed ikun jaf tajjeb il-generazzjoni zaġżugħa tal-parroċċa mill-qrib. U dan nistgħu nġhidu li huwa l-mertu ta' Dun Gwann, billi dawn is-snin bhala sacerdot għaddiehom kollha f'Hal Balzan, raħal twelidu, u aktar minn nofshom bhala Viċi-Parroku tal-parroċċa. Dun Gwann sar midħla tal-familja kollha tal-parroċċa, bis-saħħa tal-ġbir b'risq il-knisja u aktar u aktar bis-saħħa tat-tqarbin ta' kuljum lill-morda tal-parroċċa, li ta' kuljum, sajj u xitwa, ikunu jistennewh bil-herqa sabieħ iwasslilhom lil Gesù Ewkaristija f'darhom.

Ahna, f'isem il-Balzanin kollha, lil Dun Gwann nix-tiqulu 'Ad Multos Annos', hajja twila ta' saħħa u hidma spiritwali b'risq ir-raħal tagħna, u fl-istess hin nitolbu għalih sabieħ jissokta jwettag ix-xogħol siewi tiegħu fil-għalqa tal-Mulej.

DUN GWANN ZAMMIT HAMMET JAGHLAQ 25 SENA SACERDOT

Nhar it-2 t'Awwissu, Dun Gwann Zammit Hammet għalaq 25 sena minn meta gie ordnat sacerdot. Huwa fakkar dan il-Ġublew tal-Fidda nhar il-Hadd, 3 ta' Settembru, b'Quddiesa solenni konċelebrata fil-Knisja Parrokkjali ta' Hal Balzan. F'din l-okkazzjoni sabiħa, il-Bord Editorjali għamilnielu din l-intervista.

1. Dun Gwann, minn dejjem hassejt li s-sacerdozju kien is-sejha tiegħek? Ma Mawmettu mhux xi Gesù empju tajjeb u jagħti dejjem Kristu, imma rrid nġhid li gloria lil Alla. Gesù Kristu hu l-Muntanja ta' Alla.
2. Tista' ssemmi xi grajjiet li kellek fil-hidma pastorali tiegħek tul dawn il-25 sena li ilek tqaddes? Ma nafx xi trid bi 'grajjiet speċjali', biss l-akbar sodisfazzjon tiegħi u l-iktar haġa li hi għal qalbi fost il-hafna attivita- jiet li għandi huma l-morda, li niehu hsiebhom b'kura speċjali billi nwasslilhom is-Sagrament ta' l-Ewkaristija fid-dar tagħhom, għaliex huma ma jistgħux imorru l-knisja, u hekk ma jkunux imċaħħdin mill-hobz tas-sena. Nagħmel bhal ma nġhidu ahna fuq Mawmettu u l-muntanja: meta ma kienx imur Mawmettu fuq il-muntanja, kienet tmur il-muntanja għand Mawmettu. Ċertament nġhid li Kristu mhux Mawmettu, bhal-
3. Illum, għadek thares lejn is-sacerdozju bl-istess mod li kont thares lejha 25 sena ilu? Jiena għazilt li nsir sacerdot, iktar il-bniedem materjalista, li hija grazzja kbira u li ċerta- ment ma nhossnix denn tagħ- ta' Alla, wisq iżjed illum meta,
4. Kif taraha l-missjoni tas-sacerdot fid-dinja tal-lum? Id-dinja minn dejjem thares bl-ikrah lejn dak li huwa spirit- wali, tant li nistgħu nġhidu li l-bniedem materjali, u iktar u iktar il-bniedem materjalista, ma jifhimx fl-affarijiet li huma ta' Alla, wisq iżjed illum meta,

Dun Gwann Zammit Hammet diehel jiċċelebra l-Ewwel Quddiesa Solenni tiegħu fil-Knisja Parrokkjali ta' Hal Balzan.

xar snin hdimt bhala abbat taht il-mibki Monsinjur F.S. Zahra, li allura kien il-kappillan tal-parroċċa. Aktar tard meta dhalt is-Seminarju, bqajt nagh- ti s-servizz tiegħi lill-knisja f'dak li hu funzonijiet; dan naturalment kont naghmlu meta kont inkun bil-vaganzi. Hekk, tul dawn l-erbghin sena, ghax illum għandi hamsin, qatt ma nqast li nagħti l-hidma tiegħi lill-knisja.

Ma nafx xi trid bi 'grajjiet speċjali', biss l-akbar sodisfazzjon tiegħi u l-iktar haġa li hi għal qalbi fost il-hafna attivita- jiet li għandi huma l-morda, li niehu hsiebhom b'kura speċjali billi nwasslilhom is-Sagrament ta' l-Ewkaristija fid-dar tagħhom, għaliex huma ma jistgħux imorru l-knisja, u hekk ma jkunux imċaħħdin mill-hobz tas-sena. Nagħmel bhal ma nġhidu ahna fuq Mawmettu u l-muntanja: meta ma kienx imur Mawmettu fuq il-muntanja, kienet tmur il-muntanja għand Mawmettu. Ċertament nġhid li Kristu mhux Mawmettu, bhal-

ha; però nhossni kburi li rrid kif tghid l-Iskrittura, id-dinja nahdem bhala sacerdot fil-qasam tal-Mulej u, sakemm jippermet- tuli l-forzi tiegħi, irrid nibqa' b'dik l-istess hegga għaliex ir- rid nagħmel il-ġid fost l-erwieh, biex hekk nikkonferma s-sejha tiegħi u nikkonforma l-volontà tiegħi ma' dik ta' Kristu li ried jagħzilni għal hekk. B'hekk al- lura nista' nġhid li għadni nha- res lejn is-sacerdozju bl-istess mod li kont inħares lejha 25 sena ilu. Anzi nitlob lil Alla biex nit- heggeġ dejjem aktar fil-virtu- jiet halli haddiehor jara l-eż-

• għal paġna 4

IMUTU ŻEWĠ PAPIET

Mill-ahħar hargħa tal-gazzetta sal-lum, graw bosta grajjiet, li għalkemm illum diġa' bdew jiffurmaw parti mill-istorja, mhux ta' min ma jħallix tifikira taħthom. Nhar il-Hadd, 6 t'Awwissu, griet mad-dinja l-ahħar ta' nikel tal-mewt tal-Papa Pawlu VI, ahħar li gaghlet 'il kulhadd jirrifletti u jitkellem fuq il-kwalitajiet sbieħ ta' dan il-Papa. Ahħar ta' ferħ, imbagħad, kienet dik ta' l-elezzjoni tal-Papa l-ġdid, il-Papa Gwanni Pawlu I, li malajr gibed is-simpatija tad-dinja kollha. Meta ga konna qed nistampaw il-gazzetta, nhar il-Ġimgħa, 29 ta' Settembru, smajna bl-ahħar ta' swied il-qalb tal-mewt għal għarrieda tal-Papa Gwanni Pawlu, wara pontifikat qasir ta' 33 jum. Filwaqt li niftakru fit-talb tagħna f'dawn iż-żewġ Papiet, nitolbu l-Alla jagħtina Papa iehor skond il-qalb tiegħu.

"HAL BALZAN"

Tohroġ kull xahrejn mill-
BORD ED/TORJALI — "HAL BALZAN"

C/O Kazin tal-Banda
"San Gabriel"
Hal Balzan.

Stampata fil-
Lux Press
Hamrun.

X'ĠARA FOSTNA

MEJJU 1978

Nhar it-Tnejn, 8 ta' Mejju, festa tal-Madonna ta' Pompej, bhas-snin l-imghoddija saret quddiesa fil-11.30 a.m. u f'nofs in-nhar is-Supplika lill-Madonna. Il-Ġimgħa, 12 tax-xahar, l-ewwel jum tal-Karnival, saret celebrazzjoni ewkaristika bil-priekda wara l-quddiesa ta' fil-ghaxija. L-ghada, is-Sibt, saret gurnata adorazzjoni quddiem Gesù Epost; l-ghaqdjet ghamlu l-adorazzjoni tagħhom f'hinijiet differenti.

Bejn l-Erbgħa, 17 ta' Mejju, u l-Ġimgħa, 26 tax-xahar, kien hemm "jumble sale" fiċ-Ċirkolu Regina Pacis b'risq id-Dar tal-Providenza tas-Sigġiewi.

Il-Hadd, 21 ta' Mejju, festa tat-Trinità Mqaddsa, fil-Parroċċa saret il-festa tal-Madonna tad-Duttrina u l-Ewwel Tqarbina tat-tfal. 28 tifel u 35 tifla rċevew lil Gesù Sagrammentat għall-ewwel darba fis-sider tagħhom. Wara l-quddiesa, saret purċissjoni qasira bl-istatwa tal-Madonna u mbagħad it-tigdid tal-weghdiet tal-Magħmudija. L-ghada saret il-festa ta' Santa Rita.

Il-Hadd ta' wara, 28 mix-xahar, il-Knisja ċelebrat il-festa tal-Ġisem u d-Demm ta' Kristu. Il-purċissjoni ewkaristika solenni, bis-sehem tal-fratellanzi u l-ghaqdjet u l-każini ta' Hal Balzan, saret fl-10.15 a.m., wara l-quddiesa kantata. Fil-ghaxija, fil-Museum tas-Subien, saret iċ-ċerimonja tat-tfal Magħmudin. li għallha kienu mistednin l-irġiel kollha tal-Parroċċa.

GUNJU 1978

Il-festa tal-Qalb Imqaddsa ta' Gesù giet iċċelebrata fil-Parroċċa nhar il-Hadd, 11 ta' Ġunju. Is-Santissmu Sagramment gie espost fil-knisja wara l-ahhar quddiesa, u wara nofs in-nhar saret l-adorazzjoni mill-ghaqdjet diversi tal-Parroċċa. Fil-5.00 p.m. tkanta l-ghasar, imbagħad quddiesa konċelebrata solenni. Wara harġet il-purċissjoni, li fiha hadu sehem l-ghaqdjet reliġjużi tal-Parroċċa, il-każini, is-sorijiet, u t-tfal ta' l-Ewwel Tqarbina bil-libsa tal-festa.

Nhar il-Hamis, 22 tax-xahar, wara l-quddiesa ta' fil-ghaxija, il-Legion of Mary tal-Parroċċa ghamlet siegħa adorazzjoni bil-priedka bi thejjija għall-Missjoni li l-membri ta' din l-ghaqda jagħmlu kull sajj barra minn Malta.

LULJU 1978

Nhar il-Hadd, 2 ta' Lulju, f'Hal Balzan saret il-festa ta' San Valentinu Martri, ko-protettur tal-Parroċċa. Wara d-dhul tal-purċissjoni, il-vara titulari ta' Marija Annunzjata nharġet min-niċċa tagħha għall-festa, fost il-briju tal-Balzanin li qatt ma naqsu li jattendu bi ngarhom għall-hruġ tal-vara. Wara, kien hemm tombola fuq iz-zuntier tal-knisja u logħob tan-nar. Il-Banda "San Gabriel" ukoll hadet sehem fil-festa billi daqqet f'marċ u ghamlet programm fuq iz-zuntier tal-knisja.

Il-programm tal-ġimgħa tal-festa kien mimli, sew għal dawki li huma festi interni kif ukoll festi esterni. Għad-dettalji, wiehed jista' jara l-Programm tal-Festa, li stampajnieh shih fil-harġa li għaddiet tal-festa. Bhas-snin l-imghoddija, din is-sena wkoll il-festa ta' l-Annunzjata reġġet gibdet għadd kbir ta' nies, bosta minnhom barranin li kienu għall-btala f'Malta. Huma baqqu entużjażmati hafna bit-tiżjin tal-knisja, bl-armar tat-toroq, u bl-organizzazzjoni tal-festa in generali.

Tahdita interessanti bis-sugġett "Alla għadu haj" saret fis-Sala Parrokkjali mill- Prof. Patri Ugolino Gatt, Agostinjan, li kien għall-btala f'Malta. It-tahdita, li kienet f'zewġ partijiet, saret nhar il-Hamis, 13 ta' Lulju, u l-Hamis ta' wara, 20 mix-xahar.

AWWISSU 1978

Nhar it-Tnejn, 7 ta' Awwissu, fid-9.00 a.m. il-qniepen tal-Parroċċa taw l-ahbar ta' niket tal-mewt tal-Papa Pawlu VI, li grāt il-jum ta' qabel fil-ghaxija. Dak in-nhar il-quddies kollu fil-knisja sar għal ruh il-Papa, u fil-jiem ta' wara, Hal Balzan ingħaqad mal-Knisja kollha fil-luttu għall-Papa mejjet. Il-quddiesa 'de requie' ordnata mill-Arċisqof għal ruh il-Papa saret fil-Parroċċa nhar it-Tnejn, 20 ta' Awwissu, fis-6.30 p.m. Qaddes il-Kappillan, u miegħu kkonċelebraw il-kleru kollu tal-Parroċċa. Għall-quddiesa, attendew il-ghaqdjet kollha tal-Parroċċa, reliġjużi u profani, u hafna nies mill-Parroċċa.

Is-Sibt, 26 t'Awwissu, imbagħad, għall-habta tas-7.30 p.m. il-qniepen daqqew ferrieha f'mota li habbet li l-Knisja Kattolika għandha Papa ġdid, il-Papa Gwanni Pawlu I. Quddiesa ta' radd il-hajr lil Alla li għogbu jagħtina Papa ġdid tqaddset fil-Parroċċa nhar il-Hamis, 31 t'Awwissu.

IL-KNISJA PARROKKJALI (31)

TAR-RUZARJU

Din id-darba jmiss li nitkellmu dwar id-disa' artal li għandna fil-Knisja Parrokkjali, l-artal tal-Madonna tar-Rużarju. Izda ma jistax wiehed jaqbad u jtkellem dwar dan l-artal li illum naraw fil-kappellun tiegħu, jekk qabel ma jkollniex f'moħħna xi hjiel minn dak li għadda mill-Balzanin dwar id-devozzjoni lejn il-Madonna tar-Rużarju. Għalhekk meta nagħtu narsa lejn l-istorja ta' din il-parroċċa, naraw li sa minn qabel is-sena 1656 fil-knisja ta' l-Annunzjata l-qadima diġà kien hemm artal iddedikat lill-Madonna tar-Rużarju. Dan l-artal kien qiegħed in-naħa tal-lemin ta' l-artal maġġur. (1)

Insibu li dan l-artal tar-Rużarju kien diġà gie trasferit mill-knisja l-qadima għall-knisja insibu l-istess dettalji dwar dan il-parrokkjali l-ġdida qabel is-sena 1673 u tqiegħed fuq in-naħa tax-xellug ta' min jidhol il-knisja fejn illum hemm l-artal tad-Duluri. (2)

Dan l-artal tar-Rużarju dam mas-sitta u ghoxrin sena flok l-artal tad-Duluri, sa ma tlesta l-kappellun fejn narawh illum. Dan ighidulna l-Isqof Cocco Palmieri fil-Viżta Pastoral ta' l-artal tal-20 ta' Settembru 1699. (3)

Fil-viżta ta' wara din, li għall-istess Isqof fis-sena 1709, insibu l-istess dettalji dwar dan l-artal. Insibu biss li tbiddu l-prokuraturi u li issa saru Mat-tew Fenech u Guzeppi Cardona. (5)

L-Isqof Gakbu Canaves, fil-viżta tiegħu li għamel nhar it-28 ta' Settembru 1716, ighidilna li dan l-artal titla' għalih bi tliet targiet, li għandu l-mensa tiegħu ta' l-irham u li fuq dan l-artal hemm tabernaklu. Isem-

prokuraturi ta' dak iż-żmien kellhom johorġu s-sehem li kien imisshom biex jista' jibajjad il-kappellun tar-Rużarju, kif kien ordnalhom l-Isqof Labini. (7)

Fl-1783 saret terha tal-ghazal fin, u l-bizzilla sabiha hafna b'kollox qamet aktar minn hmis-tax-il skud. (8)

Is-sena ta' wara, fl-1784, il-mastrudaxxa Mikiel Catania hadem vent'artal ġdid li l-iskultura u l-induratura tiegħu qamu hamsa u ghoxrin skud. Id-drapp tiegħu sar tal-imbrukkat tad-deheb bi frenza u galluni ta' deheb fin li qamu mija u sitt skudi. (9)

Mill-istess ktieb fuq imsemmi sirna nafu li l-kwadru tal-Madonna tar-Rużarju kellu zewġ kuruni tal-fidda, wahda fuq ras il-Madonna u l-ohra fuq ras il-Bambin. Dan kien fis-sena 1790. (10)

**SILTJET MILL-ISTORJA
TA' HAL BALZAN**
Tiftix u kitba ta'
DUN GWANN DIMECH

It-twieqi tal-kappellun tar-Rużarju ġew irrangati fl-1795. (11)

L-artal tar-rham li naraw illum sar fis-sena 1817 mill-mar-mistra Guzeppi Dalli. Il-prokuratur Dun Salv Mifsud, nhar is-6 ta' Frar 1817, hallas 350 skud għall-irham u ghax-xogħol tiegħu. L-ornamenti ta' l-iskannell u l-bieba tat-tabernaklu qamu 35 skud u 8 tari u l-induratura tagħhom saret mill-induratur Wistin Schembri u qamet hmis-tax-il skud. (12)

Is-sena ta' wara, fl-1818, sar il-pedistall għall-ostensorju. (13)

Fl-4 ta' Mejju 1822 thallset is-somma ta' 300 skud ghax-xiri tad-drapp: damask abjad, frenza u glalen tad-deheb minn għand Salvatore Busuttill għal erba' kapep biex iservu għall-funzjonijiet li jsiru fuq dan l-artal. (14)

(Għal paġna 4)

L-artal tal-Madonna tar-Rużarju, armat għall-festa.

L-EWWEL VIŻTI PASTORALI DWAR DAN L-ARTAL

L-ewwel tagħrif dwar l-artal tar-Rużarju fejn hu illum jagħtihulna l-Isqof David Cocco Palmieri, fir-relazzjoni tal-viżta li għamel lill-Knisja Parrokkjali nhar l-20 ta' Settembru 1699, meta jghidilna: "Wara li rajt l-artal maġġur, mort nin-viżta l-artal tal-Madonna tar-Rużarju. Dan l-artal qiegħed fil-kappellun in-naħa tal-lemin ta' l-artal maġġur (cornu evangelii). Il-kwadru hu mdawwar bi gwarniċ tal-gebel bejn erba' kolonni. Madwar il-kwadru hemm hmistax-il kwadru żgħir li jirrappreżentaw il-hmistax-il misteru tar-Rużarju Mqaddes. Il-Prokuraturi huma Mikiel Muscat u Ganni Genuis." (4)

mi wkoll il-hmistax-il kwadru tal-misteri tar-Rużarju. (6)

AKTAR DWAR DAN L-ARTAL

F'wiehed mill-kotba tal-hruġ insibu li f'Diċembru 1780, il-

STARLETS

284, HIGH STREET, BALZAN

STATIONERY, TOYS, PAPER BACKS,
NEWSPAPERS AND CIGARETTES

Telephone: 41644

Kittieb Balzani jirbah in-"National Short Story Competition"

In-"National Short Story Competition", organizzata mill-British Residents' Association permezz tal-magazine tagħhom "Malta Life", din is-sena ntrebhet minn George Cassola, li joqghod Hal Balzan.

L-istorja tas-Sur Cassola jissimha "The Shake-up". Fuq l-isfond tat-terremot li laqat lil Malta xi sitt snin ilu, Cassola jirakkonta l-ġrajja ta' sajjied zagħżuġ u ommu, waqt li johroġ riflessjonijiet fuq il-valuri umani u t-tifsira li għandhom għal kull individwu.

George Cassola

George Cassola għandu 29 sena. Huwa studja fil-Kulleġġ San Alwigi u fl-Università ta' Malta, minn fejn hareġ fl-1965 meta dahal jahdem mal-gvern. Illum huwa uffiċjal amministrattiv fid-dipartiment tat-Taxxi Interni.

Hu ilu jikteb għal bosta snin u xandar diversi poeziji, novelli u għanġiet f'magazines u fuq ir-radjo. Hu kien wiehed mill-membri fundaturi tas-Socjetà tal-Poezija u għal dawn l-aħħar tliet snin kien teżorier tal-Moviment Qawmien Letterarju, fejn ta sehem siewi wkoll fil-fruġ tal-pubblikazzjoni "Il-Polz".

Fil-qasam teatrali, Cassola wera l-interess tiegħu meta ġie li ha sehem f'xi drammi inteliġhin mill-Malta Amateur Dramatic Club fit-Teatru Manoel u f'Sant'Anton. L-attività tiegħu f'din il-linja dażżmien hi aktar konċentrata fil-kontribuzzjonijiet ta' kritika li jidhru fis-Sunday Times of Malta.

Is-sena l-oħra, meta ha sehem għall-ewwel darba fin-National Short Story Competition, l-istorja tiegħu "Credo" kienet kisbet it-tieni premju. Din is-sena, bl-istorja "The Shake-up", mexxa pass 'il quddiem u b'hekk rebaħ il-£25 li jingħataw minn membru tal-British Residents' Association lir-reb-bieħ tal-kompetizzjoni, kif ukoll l-£10 mogħtija mis-Sur Pawlu Mizzi tal-Klabb Kotba Maltin lill-kittieb fost dawki ta' nazzjonalità Maltija li jikseb l-aħjar post.

Il-Klabb Kotba Maltin, permezz tas-sezzjoni Midsea Books Ltd., se jippubblika, bħal ma għamel fis-snin li għaddew, il-kittieb "Top Ten Tales of Malta 1978" li jkun fih l-istorja "The Shake-up" u l-istejjer l-oħra li ntgħazlu fost l-aqwa għaxra tal-kompetizzjoni.

Ahna nifirhu lil George Cassola għar-rebħa tiegħu u mixti-qulu aktar suċċessi fil-karriera ta' kitba.

Matul is-Snin (3)

L-edukazzjoni fi żmien l-Ingliżi

Matul l-ewwel snin tal-hakma tagħhom, l-Ingliżi bħall-Kavallieri ta' San Gwann ma tawx każ ta' l-edukazzjoni tal-poplu. Fl-1836 il-Gvern Ingliż bagħat Kummissjoni Rjali f'Malta li kellha tagħmel rapport fuq l-amministrazzjoni ċivili. Il-Kummissjoni sabet li kien hawn biss tliet skejjel primarji li fuqhom il-Gvern kien qieghed jonfoq £400 fis-sena. Il-Kummissjoni għaldaqstant irikkmandat li l-Gvern jiftaħ iżjed skejjel, biex b'hekk ikun jista' jagħti edukazzjoni elementari lill-poplu kollu, u li jibda jonfoq £850 fis-sena fuq l-iskejjel primarji. (1)

Il-Gvern aċċetta r-rakkomandazzjonijiet tal-Kummissjoni u hatar kumitat li kellu jiehu hsieb jiftaħ skejjel godda. Nhar il-11 ta' Mejju 1838, infethet skola primarja distrettwali tas-subien f'Hal Lija, għas-subien li kienu joqogħdu f'Birkirkara, Hal Lija, Hal Balzan, H'Attard, il-Mosta, in-Naxxar, u Hal Gharghur. It-tagħlim tar-religjon f'din l-iskola ġie fdat f'idejn il-kapillani ta' l-irhula msemmija. Fl-ewwel jum attendew 98 tifel, iżda sal-ghada l-attendenza kienet telgħet għal 148. (2)

F'Awwissu ta' l-istess sena, infethet ukoll skola primarja għall-bniet f'Hal Lija, u huwa wisq probabbli li din kienet ukoll skola distrettwali. (3) Mill-gazzetta tal-Gvern tat-23 ta' Jannar 1839, nafu minn kienu l-kapijiet ta' dawn iż-żewġ skejjel. Il-kap ta' l-iskola tas-subien kien Giuseppe Mangion, filwaqt li l-kap ta' l-iskola tal-bniet kienet Carmela Camilleri. (4)

RIFERENZI

- (1) J. Camilleri: "Early Govt. Schools in Malta", Melita Historica Vol. V, No. 3, p. 260, 261.
- (2) Govt. Gazette, 16th May 1838.
- (3) Ibid. 23rd August 1838.
- (4) Ibid. 23rd January 1839.

Winston L. Zammit B.A. (Hons.), M.A.

MILL-UFFICCJU PARROKKJALI

SARU MEMBRI TAL-ĠISEM TA' KRISTU BIL-MAGHMUDIJA

Charmaine Catania, bint John u Maris.
Keith Vella, bin Paul u Helen.
Donatello Azzopardi, bin Charles u Mariella.
Mary Caruana, bint John u Josephine.
Louise Borg St. John, bint Joseph u Barbara.
Charmaine Vella, bint Arthur u Doris.
Raymond Zarb, bin Michael u Josephine.
Alanton Azzopardi, bin Paul u Mary.
Stefano Grima, bin Paul u Carmen.
Christopher Marriott, bin Jeffrey u Tessie.
Roberta Bonnici, bint Anthony u Mary Lourdes.
Carl Bonello Cole, bin Martin u Margaret.
Josette Cauchi, bint Joseph u Jane.
Charlot Zahra, bin Oscar u Angela.
Marianne Bugeja, bint Charles u Rita.
Mario Ellul, bin Victor u Sylvia.
Ivan Bellizzi, bin John u Domenica.

IŻŻEWĠU FIL-PARROĊĊA

Lawrence Muscat u Joyce Sciberras
Iro Vassallo u Miriam Gauci.
Paul Borg u Fiorella Cachia.

INGHAQDU MAL-HALLIEQ GħAL DEJEM

Guża Calleja.
Maria Muscat.
Mons. Francesco Saverio Zahra, ex-Kapillan tal-Parroċċa.
Carmela Savona.
Carmela Calleja.
Maria Tabone.
Arthur Spiteri.
Maria Micalef.
Suor Nicolase (Esteban) Jayo, FMM.
Carmelo Giordimaina.

NOTA EDITORJALI:—

Tagħrif miż-żewġ każini dwar il-festa titolari jidher fil-harga li jmiss.

ROKNA GHAT - TFAL

Tfal għeżiež,

Wiehed mill-isbah artali li jżejnu l-knisja tagħna ta' Hal Balzan huwa dak "Tar-Rużarju".

Il-hsieb ta' missirijietna li semmew dan l-artal għall-unur tal-Madonna tar-Rużarju ma kienx biss biex iżejnu mill-isbah il-knisja tar-raħal, iżda fuq kolloxx biex iqanglu din-nies, halli jqimu ta' spiss lill-Madonna, speċjalment billi jgħidu r-Rużarju.

Il-Knisja Mgaddsa marret tagħzel ix-xahar ta' Ottubru biex fih, b'mod speċjali, l-insara juru mhabbit-hom lejn il-Madonna, billi kuljum iġhidu r-Rużarju. B'hekk ma jfissirx li fil-hdax-il xahar l-oħra l-Knisja ma tixtieq li ngħiduh, anzi żgur li hi x-xewqa tagħha li l-insara jgħidu r-Rużarju kuljum għax din hi x-xewqa li dejjem uriet il-Madonna fid-dehriet tagħha lill-bnedmin.

Tifel u tifla tassew bil-għaqal u li jhobbu lill-Madonna, fost hwejjegħ oħra li jkollhom fuqhom, issibil-hom ukoll il-kuruna tar-Rużarju. Mhux biss, iżda wehidhom jew ma' haddiehor ta' kuljum iġhidu r-Rużarju.

Għalkemm il-Madonna tiehu wisq pjaċir b'kull min iġhid ir-Rużarju Mgaddes, iżda donnu jidher li dak tat-tfal tilqgħu aktar bil-ferha. Dan jidher ċar mill-fatt li kull meta dehret fid-dinja biex thegħġ lill-bnedmin għar-Rużarju kienu dejjem it-tfal li rċewew l-ewwel aħbar, bħal ma gara f'Lourdes u f'Fatima.

Għalhekk, għeżiež tfal, ibdew mil-lum stess thegħġu biex ma thallux tghaddi gurnata mingħajr ma tkunu għidtu r-Rużarju. Żommu quddiem għajnejkom kemm rebħiet kbar saru permezz tiegħu u kemm nies qalgħu l-fejtan tar-ruh u tal-ġisem għax kienu devoti tiegħu. Jekk tidraw tghidu r-Rużarju kuljum fi okunitkom, żgur li tibqgħu tghiduh sal-jum tal-mewt tagħkom li fih tkun il-Madonna stess li tilqagħkom fil-hdan tagħha.

KOMPETIZZJONI BIL-PREMJU

Għall-kompetizzjoni ta' din il-harga, hsibna li ner-ġghu naghmlukom anagramma oħra. Għal dawki li forsi nsew x'inhil anagramma, se nerġghu nfakkruhom id-definizzjoni tagħha. Anagramma tfisser kelma li minn-ha stess tista' ssir kelma oħra, jew aħjar, fi kliem iehor, tqalleb l-ittri ta' din il-kelma u bihom tiffirma kelma oħra. Eżempju: minn AHJAR tagħmel HJARA; HAJRA. Mela kull ma għandkom tagħmlu hu li tohorġu żewġ kelmiet minn kull wahda minn dawn il-kelmiet FERAH; NIBET, SIMEN, KISER.

Bhas-soltu, ibagħtu l-kompetizzjoni tagħkom f'envelop magħluq u ndirizzawh lill-Kazin tal-Banda 'San Gabriel', jew impustawh intom stess fil-letter box ta' l-istess ka-zin. Għandkom żmien sa nhar is-Sibt, 21 ta' Ottubru, 1978.

It-twegibiet tal-kompetizzjoni li dehret l-aħħar kienu: 1. Klarinett. 2. Granet. 3. Bikkew. 4. Talab. 5. Sunnara. 6. Merill. 8. San Duminku. Il-kelma li kellkom tohorġu kienet 'Arkanglu'.

Ir-rebbieha ta' din il-kompetizzjoni kienet Shirley-Ann Brincat, li toqghod "Siloh", N/S off Old Railway Road, Balzan. Il-premju niehdu hsieb nibagħtuhulha.

CORDINA HALL

CARMEL STREET, BIRKIRKARA
TINKERA GHAT-TIĠIJET, ENGAGEMENTS
U KULL OKKAŻJONI OħRA

Aħsbu kmieni għall-Booking

Telephones: 42093, 40183, 22254

Jew applikaw għand:

F. CORDINA & SONS
CORDINA SHOWROOM

Bishop Labini Street, Birkirkara

ABBATI MINN HAL BALZAN JERĠA' JMUR IL-VATIKAN

Għal darb'ohra, fost l-abbatini Maltin li marru jagħtu s-servizz tagħhom fil-Vatikan, reġa' kellna abbat iehor mill-Parroċċa tagħna. Dan huwa Tonio Caruana, li din is-sena mar Ruma bħala Prefett ta' l-abbatini. Fl-Anno Santo ta' l-1975, Tonio kien mar bħala abbat. Hekk kif ġie minn Ruma, Tonio kitbilna hekk:—

TONIO CARUANA

Fit-2 ta' Awwissu 1978, kelli x-xorti nerġa' nitla' l-Vatikan bħala prefett. Konna grupp ta' 32 abbat li morna biex nagħtu s-servizz tagħna ġewwa l-Vatikan. Ahna konna mmexxija minn Dun Alwiġ Deguara, bl-ghajnuna ta' Dun Spiridione Cutajar u Tony Saliba.

L-ewwel żjara li għamilna kienet dawra mal-Bażilika ta' San Pietru. Hemmhekk rajna kif kellna naqdu s-servizz tagħna. Għalhekk l-ghada bdejna nagħtu s-sehem tagħ-

na fil-Vatikan.

Konna ilna biss erbat ijiem meta waslitilna l-ahbar li kien miet il-Papa Pawlu VI. Dak il-hin li miet il-Papa, ahna konna qed nilagħbu t-tombila fil-palestra.

Għal tlitt ijiem, il-Papa baqa' espost Castel Gandolfo, u l-Erbgħa fil-ghaxija hađu ġewwa l-Vatikan. Dik il-lejla, l-abbatini Maltin ġew imsejja biex jiehdu sehem fil-purċissjoni mill-pjazza għal ġewwa.

Fit-12 ta' Awwissu, sar il-funeral tal-Papa fil-pjazza ta' San Pietru. Il-Quddiesa damet madwar sagħtejn u ahna konna wkoll preżenti għaliha. Wara li spiċċat il-quddiesa, xi whud mill-Kardinali niżlu biex jassistu għad-difna tal-Papa li saret fil-Kripti.

Għal disat ijiem sar quddies kantat għal ruh il-Papa. Għas-servizz ta' dawn il-quddies konna nġinuhom erba' prefetti u żewġ viċi prefetti.

Fit-25 ta' Awwissu, il-Kardinali kollha qaddsu fuq l-Altar tal-Kor. Dak in-nhar fil-ghaxija, daħlu għall-Konklavi. L-ghada, f'nofs in-nhar konna preżenti għal waqt il-fumata, iżda din kienet sewda. Għall-habta tas-sitta u nofs ahna morna nistennew it-tieni fumata. Għas-sebgha ta' fil-ghaxija bdejna naraw id-dahna bajda. Nofs siegħa wara hargu l-Kardinali mit-twieqi ta' San Pietru u wara li thabbar isem il-Papa, huwa wkoll hareġ mit-tieqa ċentrali u ta l-Barka Papali. Ahna morna lura ferhana aktar mis-soltu, għax issa reġa' għandna Papa.

Fit-3 ta' Settembru, il-Papa Gwanni Pawlu I ha l-pussess ta' Papa u, bħal meta kellna l-funeral tal-Papa Pawlu VI, ahna konna preżenti għal din il-funzjoni wkoll.

Fis-6 ta' Settembru kellna l-Udjenza mal-Qdusija Tiegħu l-Papa, li wara li kellimna u spiċċa l-Udjenza, huwa għoġbu jiġi u jiehdu ritratt magħna. Waqt l-Udjenza, ahna ġejna mogħtija medalja bħala rikordju tal-Papa.

Fit-15 ta' Settembru, ġejna lura Malta u magħna ġibna tifkiriet sbieħ u esperjenzi li ma ninsew qatt.

Tonio Caruana

DUN GWANN ZAMMIT HAMMET JAGHLAQ 25 SENA SAĊERDOT (minn paġna 1)

tiegħu, bhas-suldat fuq il-kamp tal-battalja, sa ma jikseb il-glorja tar-rebħa, li f'dan il-każ tkun il-kuruna li ma tidbiel qatt fis-saltna tas-sema.

5. **Sa fejn naf jien, dawn il-25 sena bħala saċerdot kollha għaddejthom f'Hal Balzan. Tista' tgħidilna x'wettaqt tul dan iż-żmien u x'inhil l-hidma tiegħek illum fil-parroċċa?**

Nista' ngħid bil-verità tal-fatti li qatt ma ridt inhalli l-parroċċa fejn twelidt hamsin sena ilu u li fiha hdimt tul dawn il-25 sena bħala saċerdot. U dan irnexxieli naghmlu, għaliex l-Awtorità Ekkleżjastika ma sejhilix għal band'ohra u għalhekk irnexxieli nwettaq ix-xewqa tiegħi kollha kemm hi billi nibqa' f'Hal Balzan. Rigward x'wettaqt tul dan iż-żmien ngħid biss li bħala saċerdot fl-ewwel sena hdimt taht il-kappillan Dun Ġuzepp Minuti, illum monsinjur, u l-bqija taht il-kappillan preżenti, il-W.R. Kan. Karm Sciberras. Jiena dejjem għamilt li stajt biex naghmel mill-ahjar li nista'. Il-hidma tiegħi hija ta' kull xorta, imma l-iktar dik marbuta mal-kariga ta' Viċi-Parroku, li issa ili mill-1965, u allura hemm it-tqarbin tal-morda (kif semmejt iktar 'il fuq), l-assistenza tal-moribondi, il-kura tal-ghaqdiet li għandi f'idejja, il-kariga ta' direttur spiritwali tal-kazini li hawn f'Hal Balzan, u xejn inqas dik bħala direttur tax-Xirka ta' l-Isem Imqaddes ta' Alla.

6. **Għandek xi haġa x'tgħidilna dwar it-tqarbin tal-**

ITTRI LILL- EDITOR

Nixtieq minn qalbi, bħala Balzani, li nagħti prosit lill-Kumitat tal-'Balzan Youths' għall-festini li għamlu lill-'minors' wara li rebħu l-kampjonat. Għall-ikla, li saret fis-'Salad Bowl' Bugibba, kien hemm preżenti l-players, il-kumitat u dawk li sponsorjawna. F'diskors li għamel il-president irringrazzja lil Messrs. Calleja tal-Hypnos u lil Mr. Pisani tad-Dreamland, għall-ghajnuna li dawn innies dejjem taw lill-kazini tagħna u, li kieku ma kinux huma, kien ikun impossibbli għall-club li jagħmel dawn l-ispejjeż. Fit-twegiba għad-diskors tal-president is-Sur Calleja min-naha tiegħu wiegħed li bħalma għamlu fl-imghoddi, kienu ser ikomplu l-quddiem, li jgħinu lill-club f'dak li hemm bżonn.

Fl-ahhar tal-ikla ġew imqassma l-medalji lill-players kollha li hađu sehem fil-league, u t-trophy tal-'Promising Player' giet ipprezentata lil Manuel Borg u Mario Pulicino.

Il-festini ingħalaq mill-president, meta pprezenta t-tazza lill-'Best Player of the Year' li giet mirbuha minn David Psaila, fost iċ-ċapċip ta' dawk preżenti.

Prosit hafna
KONT PREŻENTI

morda ta' kuljum?

Rigward it-tqarbin tal-morda ta' kuljum ngħid li ndur marrahal kollu kuljum biex nohdilhom it-tqarbin go djarhom halli jkollhom il-konfort tas-sema, għax anke l-prezenza tas-saċerdot hija solliet kbir għall-povru marid, u iżjed u iżjed meta tagħtih il-hobż tas-sema. U għalkemm hija rabta u intrigu għal min jagħmlu, hemm il-konsolazzjoni li Dak li wiegħed premju mitt darba iżjed għal min jagħti tazza ilma friska f'ismu (u l-kelma tiegħu qatt ma tigi nieqsa), jagħti b'ċertezza akbar il-premju misthoqq għall-ghemil tajjeb, li hi t-tgawdija flimkien miegħu fis-sema. In-hoss is-sodisfazzjon li ngħid ma' San Pawl li dawk li jhobbu 'l Alla, Alla jkun magħhom.

7. **X'inhija x-xewqa tiegħek għall-gejjieni?**

Ix-xewqa tiegħi għall-gejjieni hi li nkompli bil-hidma fejn bdejt, u nhajjar lil haddiehor jagħmel bħali, u ahjar minni wkoll, sabiex dak li nbada għall-glorja t'Alla u għall-ġid ta' l-erwieh jipperfezzjona ruhu dejjem iżjed.

8. **Fl-ahharnett, għandek xi messagg speċjali li trid twassal lill-poplu ta' Hal Balzan?**

Il-messagg li rrid inwassal lill-poplu ta' Hal Balzan huwa wiegħed ta' radd il-hajr lil Alla, u l-ghajnuna biex nikbru l-koll fil-qdusija, billi nahdmu għall-ġid ta' kulhadd, filwaqt li nirringrazzja lill-poplu kollu tal-ghajnuna u l-koperazzjoni li dejjem tani fl-imghoddi u li beħsiebu jagħtini l-quddiem. Ikun imfahhar Alla għal dejjem. Tkun ukoll dejjem magħna l-protezzjoni tal-Madonna. Nagħlaq billi ngħid grazzi lil kulhadd, u kunu mberkin.

minn paġna 2

REFERENZI

1. DIMECH G.: HAL BALZAN Nru. 4
2. DIMECH G.: HAL BALZAN Nru. 42
3. Ibid. Cit.
4. COCCO PALMIERI D.: Visit. Past. fol. 25r
5. COCCO PALMIERI D.: Visit. Past. fol. XIV
6. CANAVES J.: Visit. Past.
7. Lib. Nu. 4
8. Ibid. Cit.
9. Ibid. Cit.
10. Ibid. Cit.
11. Ibid. Cit.
12. Lib. 66
13. Ibid. Cit.
14. Ibid. Cit.

PROFILI BALZANIN — 13 ALFRED BRINCAT (1910-1974)

Alfred Brincat twieled Hal Balzan fis-26 t'Awwissu 1910 minn Valent u Concetta, im-wielda Grixti. Meta kien għadu tifel beda jmur l-Iskola Primarja ta' Hal Lija/Hal Balzan u wara attenda fl-iskola tar-Rabat.

Ta' madwar erbatax-il sena dahal jahdem f'St. Joseph Flour Mill, u wara lahaq supervisor fl-istess fabbrika, fejn baqa' jahdem sakemm irtira ta' 60 sena.

Minn meta kien għadu tifel, Fredu interessa ruhu fil-qasam Balzani, l-aktar f'dak tal-knisja kif ukoll fil-Kazini tal-Banda 'San Gabriel'. Kien għadu ta' eta' żgħira meta, flimkien ma' oħrajn, beda jiġbor għall-festa — xogħol li baqa' jagħmel sa xi sena qabel miet fl-eta' ta' 64 sena.

Fost l-opri li għamel mill-ġbir tiegħu, insibu l-bankun li hemm bejn il-Madonna u l-Arkanglu Gabriel fl-istatwa tal-Madonna. Għamel minn butu gabarre' tal-fidda li jintuża għall-festa, kif ukoll hadem huwa stess ir-raġġieri li għandna fil-knisja wara l-brazzi tad-dawl elettriku. Hadem b'idejh ukoll il-bradella li hemm taht il-Madonna ta' Lourdes. Il-linja kbira li hemm bħalissa fis-sagristerija tan-naha tal-lemin tal-knisja giet imħollija minnu u twaħhlet fil-post fid-29 t'April, 1976.

Izda Fredu jibqa msemmi l-aktar għall-imhabba li kellu lejn il-Kazini tal-Banda 'San Gabriel', li tiegħu dam president għal 21 sena. Kien fiżmienu li giet imwaqqa l-banda, u biex iġin xi ftit kien iġħalliem il-mużika lil xi tfal fid-dar tiegħu stess. Huwa kien idioqq il-'corno'.

Fredu halla l-istrument tiegħu lill-kazini, kif ukoll diversi bnadar, kemm kbar kif ukoll żgħar. Huwa rregala wkoll il-pittura ta' l-Arkanglu Gabriel li bħalissa tinsab imdendla fis-sala tal-Kazini.

Alfred Brincat miet is-Sibt, 16 ta' Marzu, 1974. Apprezza-ment tiegħu deher fil-gazzetta 'Hal Balzan' Nru. 17 ta' Mejju/Gunju 1974.

THE GUARDIAN ANGEL (KINDERGARTEN) 40, ST. VALENTINE STREET, BALZAN

The paradise for children from 2-5 years.
Registrations for September are now being made.
Come and pay us a visit or phone 45792, 43294.

VITAFOAM
ISEM TA' GARANZIJA
PRODOTTI:
SAQQIJET
IMHADED
CUSHIONS U AFFARIJET
OHRA TAL-FOAM
Irrikorru:
VITAFOAM MALTA LIMITED
INDUSTRIAL ESTATE, SAN GWANN (B'KARA)
Telephone: 36275/76